

Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus, ehkäisyn ja hoidon kehittäminen 2021

THL:n koordinoima arpajaislain 52. § mukainen toiminta vuonna 2021

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Sopimuskumppanit:

Alkoholitutkimussäätiö

Pääkaupunkiseudun sosiaali-alan osaamiskeskus Socca (Peliklinikka)

Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus
(CEACG, HY)

Sisältö

JOHDANTO	3
TOIMINNAN YKSITYISKOHTAISempi KUVaus OSA-ALUEITTAIN PAINOTTUEN TULOksiIN	7
Rahapelaaminen ja rahapelihaitat (horisontaalinen, erityisesti painopiste 2)	7
Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen tutkimuksellinen seuranta ja arviointi	7
Ajantasainen seuranta	9
Veikkauksen pelirajoituskokonaisuuden toimivuuden arviointi	9
Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki (painopiste 1)	9
Ehkäisevä työ – riskiryhmät ja riskipelaaminen (painopiste 3)	12
Lain mukaisen alueiden/kuntien rahapelihaittojen ehkäisyn valtakunnallinen tuki ja kehittäminen ..	12
Kansalaisviestintä rahapelaamisen riskeistä	13
Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen	13
Tietokirjat peliriippuvuudesta ja riippuvuuden vaikutuksista läheisiin	14
Tuen ja hoidon saatavuus ja laatu (painopiste 4)	14
Kirjaamisen edistäminen palvelurakenteissa	15
Hoidon saatavuuden arviointi ja palvelujen kehittämistarpeiden tunnistaminen	15
Rahapeliongelmiin liittyvien palvelujen ja osaamisen kehittämisen alueellisen tuen vahvistaminen ..	15
Lääkehoitotutkimus päätökseen, tietopohjaa koottu läheisten tukeen ja hoitoon	16
Peliklinikka – tutkimuksen ja käytännön yhteistyö	16
Rahapeliongelman ehkäisy ja hoito osaksi yhdyskuntapalvelua	17
Alkoholitutkimussäätiön tutkimusapurahat 2021	18
DIGIPELAAMINEN	19
LIITE 1: Julkaisuluettelo 2021	20

JOHDANTO

Toimintakehys

Tähän raporttiin on koottu tiivis yhteenveto Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n) koordinoimasta ja sopimuskumppaneineen toteuttamasta arpajaislain 52. § mukaisesta toiminnasta vuonna 2021 (STM–THL puitesopimus ”Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus, ehkäisyn ja hoidon kehittäminen 2020–2023”). Toiminta perustuu sosiaali- ja terveysministeriön nelivuotiskaudeksi määrittämiin painopisteisiin ja tulostavoitteisiin. Ministeriön toiminnalle asettama strateginen linjaus pyrkii vahvistamaan rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen perustuvaa, arpajaislain mukaista, yksinoikeusjärjestelmää.

Taulukko 1. STM:n määrittämät painopisteet ja tulostavoitteet 2020–2023, STM – THL puitesopimus, Arp L § 52

Painopisteet ja tulostavoitteet			
1. Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki	2. Haittojen määrittely, mittaaminen ja taso	3. Riskiryhmät ja riskipelaaminen	4. Tuen ja hoidon saatavuus ja laatu
<p>1. Seurannalla ja arvioinnilla on tuettu rahapelijärjestelmän toimeenpanoa rahapelihaittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä (pelituotteet, saatavuus, kulutus, politiikka-, sääntely- ja vastuullisuustoimien vaikutukset).</p> <p>2. Toiminnalla on tuettu kestävästä rahapelijärjestelmän toimeenpanoa kansainvälistyvässä toimintaympäristössä (järjestelmät, pelaaminen, markkinat, vastuullisuus)</p>	<p>1. Seuranta on riittävää ja kattavaa eri tahojen tarpeisiin, ei päällekkäistä.</p> <p>2. Ymmärrys haitoista ja niitä tuottavista mekanismeista lisääntynyt.</p> <p>3. Haittamittarit ja indikaattorit on määritelty ja niitä käytetään tarvittavilla tasoilla.</p> <p>4. On saavutettu konsensus haittojen vähentämisen kansallisesta tavoitetasosta ja se on käytössä.</p>	<p>1. Peli- ja pelaajadataa hyödynnetään tehokkaasti.</p> <p>2. Riskipelaamisen rajat on määritetty ja ne tunnetaan.</p> <p>3. Puheeksiotto ja varhainen tunnistaminen toteutuu palveluissa.</p> <p>4. On otettu käyttöön arvioituja ja vaikuttavia menetelmiä.</p> <p>5. Rahapelihaittojen ehkäisy on vahvistunut paikallisessa ehkäisevässä päihdetyössä.</p>	<p>1. Tarve on arvioitu, määrämuotoinen kirjaaminen käynnistynyt</p> <p>2. Laatu, saatavuutta ja saavutettavuutta on arvioitu ja ryhdytty tarpeenmukaisiin toimiin.</p> <p>3. Palvelut integroituvat sote-rakenteisiin</p> <p>4. Valtakunnallista kehittämistyötä tukeva Peliklinikatoiminta on vahvistunut ja vakiintunut.</p> <p>5. Hoitopalvelujen kehittämistyötä on tuettu tuloksekkaasti.</p>

Vastaisuudessa toiminnan kehystä määrittää myös rahapelipoliittinen ohjelma, jonka valmistelu käynnistettiin STM:n johdolla keväällä 2021 jatkuen vuoteen 2022.

Raportti rakentuu tiivistelmän jälkeen seuraavasti:

1. Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen tutkimuksellinen seuranta ja arviointi (horisontaalinen, erityisesti painopiste 2),
2. Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki (painopiste 1),
3. Ehkäisevä työ (painopiste 3) ja
4. Hoito ja palvelujärjestelmä (painopiste 4).

Näiden jälkeen Alkoholitutkimussäätiön myöntämät apurahat rahapelitutkimukseen 2021. Raportti päättyi katsaukseen digipelaamiseen liittyvään työhön rahapelaamisen yhdyspinnalla. Raportin liitteenä on julkaisuluettelo.

Toiminta ja rahoitus perustuu lakiin, toiminnan kustannukset 2021

Suomalaisen rahapelijärjestelmän päämääränä on ehkäistä ja vähentää rahapelihaittoja. Se on yksinoikeusjärjestelmämme oikeuttamisperuste.

Arpajaislain 52. § (21.12.2016/1286) mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM) vastaa haittojen seurannasta ja tutkimuksesta sekä ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä. STM on osoittanut arpajaislain mukaisen tehtävänsä toimeenpanon ja koordinoinnin pääosin THL:lle, joka laskuttaa STM:ltä toiminnan kustannukset. Tehtävästä aiheutuvat kustannukset STM perii arpajaislain mukaisesti Veikkaus Oy:ltä.

THL:n toteuttaman ja koordinoiman toimintakokonaisuuden kustannukset olivat vuonna 2021 yhteensä 2 248 992 € arvonlisäveroineen. Summaan sisältyy THL:n oman toiminnan lisäksi yhteistyösopimuksia rahoitusosuuksineen. Sopimuskumppanit olivat vuonna 2021 tutkimusyhteistyön osalta Helsingin yliopiston Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus CEACG (kustannukset 348 593 €) ja Alkoholitutkimussäätiö ATS (kustannukset 256 805 €). Kehittämisen- ja tutkimustyön yhteistyösopimus Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccan kanssa koski Peliklinikan toimintaa (kustannukset 257 036 €).

Johdanto-osaan on koottu kuvaus vuoden 2021 keskeisimmästä THL:n ja sen sopimuskumppaneiden tekemästä arpajaislain 52. § mukaisesta työstä (josta käytetään raportissa lyhennettä 52). Seuranta- ja tutkimustyöstä on raportissa esitelty vuonna 2021 julkaistut tuotokset. Tehtäviin kuuluu seurannan ja tutkimuksen lisäksi myös rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen. Kehittämistyö on pitkäjänteistä ja useita tahoja koskeva prosessi, jonka tuotoksia ei useinkaan ole mahdollista kuvata samaan tapaan kuin julkaistua tutkimusta tai tuotettua aineistoa. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä järjestöjen, sosiaali-, terveys- ja kasvatusalojen ammattilaisten sekä myös kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Tiiviisti 2021 toiminnasta

Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen tutkimuksellinen seuranta ja arviointi (horisontaalinen, erityisesti painopiste 2)

Vuonna 2021 kehitettiin rahapelihaittojen seurantakokonaisuutta ja valmisteltiin siihen liittyvää rekisteritutkimuskokonaisuuden suunnitelmaa. Rahapelihaittakustannusten tutkimustyötä jatkettiin ja työ integroitiin osaksi rekisteritutkimuskokonaisuutta. Haittaseurannan menetelmien kehittämistyöhön sisältyi lyhyen haittamittarin kehittämistyö. Suomalaisten rahapelaaminen 2019 jatkoanalyysien avulla tuotettiin laajasti tulostavoitteiden ja painopisteiden mukaista tietoa. Pelaajan näkökulman lisäksi vahvistettiin läheisnäkökulmaa rahapelihaitoista.

Rahapelihaittojen indikaattoreista julkaistiin selvitys. Indikaattorityössä kävi ilmi, että saatavilla olevat indikaattorit painottuivat yksilötasolle. Yhteisö- ja yhteiskuntatasoisten indikaattoreiden kehittämistyö käynnistettiin. Rahapelihaittojen ajantasaisen seurannan käynnistämistä suunniteltiin: kilpailutettiin yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisen rahapelaamisen seurantakokonaisuus ja suunniteltiin rahapelihaittailmiön seurantaan asiantuntijajaneelit (ehkäisy, hoito). Haittojen vähentämisen kansallisen tavoitetason määrittäminen sisällytettiin rahapelipoliittisen ohjelman valmisteluun (STM, virkamiestyöryhmä).

Veikkauksen peli- ja pelaajadatan käyttöä pilotoitiin ja dataa hyödynnettiin STM:n rahapelien toimeenpanon arviointiryhmän työhön liittyen. Tuettiin arpajaislain muutosvalmistelua peli- ja pelaajadatasta säätämiseksi ja sen arpajaislain mukaiseen tutkimuskäyttöön saamiseksi.

Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki (painopiste 1)

STM: n johdolla vuonna 2021 käynnistynyt rahapelipoliittisen ohjelman valmistelu on prosessi, joka heijastuu koko toimijakenttään ja 52-toiminnan kaikille painopisteille. Ohjelma luo suuntaviivat haittoja ehkäisevän ja vähentävän rahapelipolitiikan toteuttamiselle vuoteen 2030. Ohjelma keskittyy ehkäisevään työhön, haittoja ehkäisevään rahapelitoimintaan ja ohjaukseen sekä palveluiden varmistamiseen. Ohjelman valmisteluun nimettiin virkamiestyöryhmä ml. THL. Tämän lisäksi ohjelman asiantuntijasihteeri oli THL:lta. Vuonna 2021 kuultiin laajasti sidosryhmiä ja asiantuntijoita ja valmisteltiin ohjelman sisältöjä ja tavoitteita.

Vuonna 2021 Veikkauksen pelirajoituskokonaisuuden arvionniksi on Veikkaukselta saadun informaation perusteella tuotettu tilastotason tietoja nykytilanteesta STM:n yhteydessä toimivalle Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmälle. Pelirajoitusvälineiden toimivuuden yksityiskohtaisempi arviointi on toistaiseksi rajoittunut aikamuistuttajaan.

Käynnissä olevassa tutkimuksessa kehitetään ja testataan työkalua, jolla rahapelien sääntelystä vastaavat tahot voivat arvioida eri pelikategorioiden haittapotentiaalia väestötasolla. Tekeillä on myös arvio itseasetettavien peliestojen sääntelystä Suomessa ja tämän sääntelyn vertailu kansainvälisesti. Ikärajamuutokseen vaikutuksesta nuorten rahapelaamiseen eri sosioekonomisissa ryhmissä julkaistiin tutkimus. Kasinotutkimuskokonaisuudessa on julkaistu artikkeli tamperelaisten näkemyksistä uuteen kasinoon liittyen. Koronaepidemian aikaisia muutoksista rahapelien saatavuudessa ja näihin liittyvistä muutoksista rahapelihaitoissa julkaistiin useita artikkeleita.

Tutkittiin yksinoikeusjärjestelmän toimintaedellytyksiä, osana kansainvälisiä rahapelimarkkinoita. STM:n erillistoimeksiannosta käynnistetyssä hankkeessa lähdettiin tuottamaan tietopohjaa kanavointi -käsitteen eri merkityksistä sekä kanavointia koskevasta tutkimustiedosta rahapelien toimeenpanon regulaation, ohjauksen ja arvioinnin tueksi. Suunniteltiin ja toteutettiin tiedonkeruu kolmiosaiseen tutkimushankkeeseen, jossa selvitettiin keskeisten rahapelipoliittisten toimijoiden (media, edunsaajat, poliittiset puolueet) rahapelipoliittista asemoitumista. THL antoi seitsemän lausuntoa sisäministeriölle pelisääntömuutosehdotuksiin liittyen ja THL sekä sopimuskumppanit yhteensä kahdeksan lausuntoa mm. arpajaislakiesitykseen.

Osa tutkimuksesta on suuntautunut verkossa tapahtuvaan rahapelien markkinointiin. Julkaistiin tutkimus esimerkiksi siitä, miten kansainväliset rahapelisivustot puhuttelevat suomalaisia verkossa. Lisäksi tutkittiin, kuinka yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisten verkkorahapelien (offshore) pelisivustot normalisoivat tarjontaansa suomalaisille kuluttajille ajatuksin, kuvin ja käytännöin, joilla pyritään puhuttelemaan tietyn etnisen ja kulttuurisen taustan omaavia rahapelaajia.

Ehkäisevä työ – riskiryhmät ja riskipelaaminen (painopiste 3)

Vuonna 2021 käynnistettiin kansainvälisenä yhteistyönä Kanadassa tuotettujen rahapelaamisen matalamman riskin rajojen testauksen valmistelu Suomessa sekä käännettiin mittarit. Rahapelaamisen puheeksioton, tunnistamisen ja lyhytneuvonnan käyttöönottoa edistettiin aineistoin ja koulutuksin. Tuotettiin runsaasti audiovisuaalista koulutusmateriaalia eri kurssikokonaisuuksiin ja oppilaitosten käyttöön sekä eri tasoisia ja laajuisia koulutuspaketteja. Perustettiin rahapelihaittakoulutuksia järjestävien tahojen osaamisen kehittämisen verkosto.

Toteutettiin kaksi viestintäkampanjaa suunnattuna 18–34-vuotiaille miehille rahapelaamisen riskeistä. Rahapelihaittojen ehkäisy sisältöä on integroitu ehkäisevään päihdetyöhön (eri kohderyhmille suunnatut julkaisut, Pakka-toiminta) ja vahvistettu rahapelihaittojen ehkäisyä valtakunnallisissa kunta- ja aluetoimijoita kokoavissa verkostoissa.

Tuen ja hoidon saatavuus ja laatu (painopiste 4)

Vuonna 2021 määrämuotoista kirjaamista on edistetty esimerkiksi osallistamalla THL:n toimenpidekoodien uudistamistyöhön sekä sosiaalihuollon tiedonhallinnan asiantuntijaverkoston työskentelyyn. Kuntakyselyn tulokset rahapeliongelman hoidon saatavuudesta julkaistiin. Kerättiin haastatteluaineisto rahapeliongelmaa kokeneilta pelaajilta heidän palvelujen käytöstään.

Käynnistettiin kunnissa ja alueilla tuki- ja hoitopalveluja tukeva toiminta. Peliklinikka edisti rahapeliongelman varhaista tunnistamista yhdyskuntapalvelussa yhdyskuntaseuraamusvirastojen kanssa toteutettuun pilottiin perustuen. Peliklinikalla tutkittiin Peli poikki -ohjelman vaikuttavuutta. Rahapeli riippuvuuden hoito nenäsumutteella -tutkimus saatiin päätökseen. Työssään rahapelihaittoja ja -ongelmaa kohtaavien osamista vahvistettiin monin koulutustuottein, esityksin ja aineistoin.

Yhtenä vuoden 2021 toiminnan fokuksena olivat läheiset, mm. palveluita tarkasteltiin useasta näkökulmasta.

Digipelihaitat

Päihde- ja riippuvuusstrategian (STM) mukaisesti ”digipelaamiseen liittyvien haittojen ehkäisy ja tutkimus integroidaan osaksi THL:n rahapelihaittojen ehkäisykokonaisuutta ja se huomioidaan rahapelipoliittisen ohjelman valmistelussa ja ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa”. THL:n Rahapelihaitat-tiimissä teemasta on jo tehty pienimuotoisesti rahapelihaittatyöhön tiiviisti nivoutuvaa alustavaa tutkimusta ja kehittämistyötä.

Julkaisuluettelo

Dokumentin liitteenä on vuoden 2021 julkaisuluettelo. Vuonna 2021 julkaistiin 37 tieteellistä vertaisarvioitua artikkelia ja suuri joukko muita artikkeleita, selvityksiä, raportteja.

TOIMINNAN YKSITYISKOHTAISempi KUVAUS OSA-ALUEITTAIN PAINOTTUEN TULOKSIIN

Rahapelaaminen ja rahapelihaitat (horisontaalinen, erityisesti painopiste 2)

Tulostavoitteet, painopiste 2:

- Seuranta on riittävää ja kattavaa eri tahojen tarpeisiin, ei päällekkäistä. (2.1.)
- Ymmärrys haitoista ja niitä tuottavista mekanismeista on lisääntynyt. (2.2.)
- Haittamittarit ja indikaattorit on määritelty ja niitä käytetään tarvittavilla tasoilla. (2.3.)
- On saavutettu konsensus haittojen vähentämisen kansallisesta tavoitetasosta ja se on käytössä. (2.4.)

Raportointi alkaa horisontaalisesta, kaikki painopistealueet kattavasta teemasta riippumatta siitä, että toiminta kattaa erityisesti tulostavoitteet painopisteellä 2.

Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen tutkimuksellinen seuranta ja arviointi

Toiminta perustuu rahapelaamisen ja rahapelihaittojen monipuoliseen seuranta ja arviointiin väestötutkimusten ja erilaisten rekisteripohjaisten tietojen avulla niin pelaajan, läheisten kuin yhteiskunnan näkökulmasta. Tavoitteena on tuottaa ajankohtaista ja luotettavaa tietoa rahapelihaitoista keskeiset rahapelihaitta-indikaattorit sekä niiden ajallinen ja paikallinen vertailukelpoisuus ja keskeiset haittoihin liittyvät tekijät huomioiden.

Rahapelihaittojen seuranta kehitettiin vuonna 2021 valmistelemalla uutta rahapelihaittojen seuranta-kokonaisuutta ja siihen liittyvää rekisteritutkimuskokonaisuutta. Riittävän ja kattavan rahapelihaittaseurannan kehittämiseksi käynnistettiin yhteistyö rahapelihaittojen liittämiseksi Suomalaisten rahapelaaminen -väestötutkimuksen lisäksi THL:n Terve Suomi -väestötutkimukseen.

Lisäksi Alkoholitutkimussäätiön käynnistämää rahapelihaittakustannusten tutkimustyötä jatkettiin ja työ integroitiin osaksi rekisteritutkimuskokonaisuutta. Haittaseurannan menetelmien kehittäminen on sisältänyt myös lyhyen haittamittarin (SHGS-18) kehittämisen ja vastaajakadon tarkastelua. Rahapelihaittojen indikaattoreista julkaistiin selvitys (Raisamo, 2021).

Suomalaisten rahapelaaminen 2019 jatkoanalyysien sekä niihin liittyvien artikkelien/ artikkelikäsitteilyjen avulla tuotettiin laajasti STM:n tulostavoitteiden ja painopisteiden mukaista tietoa. Pelaajan näkökulman lisäksi vahvistettiin läheisnäkökulmaa rahapelihaitoista.

Nostoja tuloksista

Naiset, iäkkäämmät ja pienituloisimmat pelasivat rahapelejä tavallisimmin kivijalassa. Miessukupuoli liittyi useammin rahapelaamiseen vain netissä. **Rahapeliongelmia esiintyi kaikissa pelikanavissa: netin osuus ei korostunut samalla tavalla kuin kansainvälisissä tutkimuksissa.** Tätä tulosta voi osaltaan selittää Suomen varsin erityislaatuinen rahapelikonteksti, jossa haitallisia rahapeliautomaatteja on sijoitettu laajalti arkiin ympäristöihin.

Suomalaisten rahapelaaminen 2019 aineistossa 12,9 %:lla vastaajista oli ollut ongelmallisesti pelaava läheinen edellisen vuoden aikana (naiset 13,7 %; miehet 12,1 %). 5,6 % oli ongelmallisesti pelaavan läheisiä ja 8,4 % perheen ulkopuolisia läheisiä (Castrén ym., 2021). Ongelmallisesti pelaava oli yleisemmin ystävä miehelle ja perheenjäsen naiselle. **Läheiset kokivat yleisimmin tunnetason haittoja, ihmissuhdehaittoja ja taloudellisia haittoja.** Taloudellisia haittoja koki tavallisimmin pelaajan 18–34-vuotiaat läheiset ja ne, joiden puoliso/ex-puolisolla oli rahapeliongelma. Jälkimmäiset kokivat myös eniten ihmissuhdehaittoja.

Vanhemman/appivanhemman ja lapsen / puolison lapsen rahapeliongelma lisäsi tunnetason haittoja, mutta miessukupuoli ja peliongelma perheen ulkopuolella puolestaan vähensi niitä.

Haitallinen rahapelaaminen ja sosiaalietuudet, kuten toimeentulotuki, kytkeytyvät selvästi toisiinsa. Rahapeliongelma ja riskitason pelaaminen olivat yleisempiä työttömillä kuin työssäkäyvillä. Toisaalta haitallinen rahapelaaminen korostui myös niillä vastaajilla, jotka olivat työelämän ulkopuolella sairauden takia. (Latvala ym., 2021)

Rahapelaamisen yhteiskunnalliset haittakustannukset -hankkeen tarkoituksena on tuottaa tieteellisesti perusteltua tietoa rahapelaamisen yhteiskunnalla aiheuttamista kustannuksista. Aiemmin hankkeessa on tuotettu käsitteellinen malli, jonka avulla jäsennetään kustannusten moninaisuutta. Hanke jatkui selvittämällä asiantuntijoiden näkemyksiä kustannusten laskemisesta. **Asiantuntijoiden mielestä kolme merkittävintä rahapelaamiseen liittyvää haittaa, jotka aiheuttavat yhteiskunnalle kustannuksia, ovat sosiaali- ja terveystalouden kuormittuminen, tuottavuusmenetykset sekä velkaantuminen ja perheen taloudellisen tilanteen heikkeneminen.** Näiden haittojen rahalliset kustannukset ovat asiantuntijoiden mukaan ainakin osittain laskettavissa. (Selkee & Lintonen, 2021)

Tutkimuksessa (Lind ym., 2021) tarkasteltiin **rikostuomioiden, sosiaalisen huono-osaisuuden ja rahapeliongelman välisiä yhteyksiä.** Rikostuomiomerkinä havaittiin useammin niillä vastaajilla, joilla oli todennäköinen rahapeliongelma. Toimeentulotuen saaminen, matala tulotaso, matala koulutus ja työttömyys olivat kuitenkin vahvemmin yhteydessä rikostuomioihin kuin rahapeliongelma. Tutkimuksen perusteella **on todennäköistä, että sosiaalinen huono-osaisuus selittää sekä rahapeliongelmaa että tuomioihin johdettava rikollisuutta.**

Muodostettaessa 18 kysymyksen haittamittaria tarkasteltiin sen validiteettia ja reliabiliteettia. Havaittiin, että bi-faktorinen malli oli sopivin. Mittarin pistemäärä oli korkeampi vastaajilla, jotka pelasivat rahapelejä useammin, käyttivät enemmän rahaa pelaamiseen tai jotka kokivat, että rahapelaaminen oli ollut heille ongelmallista. (Latvala ym., 2021)

Vuonna 2021 julkaistiin **ensimmäinen suomalaisten rahapelikulutusta ja sosioekonomisia eroja tarkasteleva artikkeli** (Grönroos ym., 2021). Pelaajat jaoteltiin rahapelikulutuksen mukaan kolmeen ryhmään, jotka olivat eniten kuluttava ryhmä, keskimääräinen kulutusryhmä ja vähiten kuluttava ryhmä. **Miehet, 55 v ja sitä vanhemmat, alhaisesti koulutetut, rahapeliongelmia kokevat ja työkyvyttömyyseläkettä tai sairauspäivärahaa saavat korostuivat keskimmaisessä ja eniten kuluttavien ryhmässä, kuten myös ne pelaajat, jotka pelasivat usein ja useita eri pelityyppisiä.**

Nostoja muista julkaisuista

Päihde- ja riippuvuusstrategian taustaselvityksessä (Warpenius ym., 2021) todettiin pelaamisen siirtyneen digitalisoitumisen myötä yhä enemmän internetiin, ja osan rahapelikysynnästä on havaittu suuntautuvan myös yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle. Rahapelipoliittisia rajoituksia lisätään haittatietoisuuden kasvaessa. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat vahvistuneet, mutta niiden laatu on varmistettava jatkossa. Rahapelit ovat uudempi sisältöalue ehkäisevässä päihdetyössä. Päihdepalvelujen pirstaleisuus aiheuttaa eriarvoisuutta.

STM:n asettama työryhmä pyrki määrittelemään sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia haittoja kuvaavia indikaattoreita rahapelihaittailmiön eri tasoilta: yksilö-yhteisö-yhteiskunta. Saatavilla olevat indikaattorit painottuivat yksilötasolle. Työryhmä esitti, että tietopohjaa tulee vahvistaa yhteisö- ja yhteiskuntatasoisten indikaattoreiden kehittämistyöllä. (Raisamo ym., 2021)

Ajantasainen seuranta

Rahapelihaittailmiön ajantasainen seuranta (tulostavoite 2.1.) käsittää kaksi kokonaisuutta:

1. Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisen rahapelaamisen seurantakokonaisuus suunniteltiin ja kyselyiden toteuttamiseen sisältyvä hankintakilpailutus toteutettiin: yli 18 v kansalaiseen Manner-Suomessa suunnattu kevyt, mutta jatkuvaluonteisena puhelinhaastatteluna toteutettava tiedonkeruu, joka fokuoitetu tarkastelemaan ensisijaisesti yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle pelaavien pelaajien määrän kehitystä.
2. Asiantuntijapaneelin toteutetaan kahta paneelikyselyä (sekä ehkäisevän työn että tuen ja hoidon ammattilaisille). Kysytään esimerkiksi havaituista ajankohtaisista rahapelaamiseen liittyvistä ilmiöistä ja erityisistä huolenaiheista. Valmistelutyö tehty.

Veikkauksen pelirajoituskokonaisuuden toimivuuden arviointi

Veikkaukselta saadun informaation perusteella on tuotettu tilastotason tietoja nykytilanteesta, joita on esitelty STM:n yhteydessä toimivalle Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmälle. Saatu informaatio on toiminut pohjana STM:n arvioidessa nopearytmisten pelien viranomais-tappiorajojen sopivaa tasoa koronavirusepidemian aikana. Välineiden toimivuuden yksityiskohtaisempi arviointi on toistaiseksi rajoittunut vain aikamuistuttajaan, eikä yhtenäistä raporttia tai suosituksia ole siten vielä koostettu.

Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki (painopiste 1)

Tulostavoitteet, painopiste 1:

- Seurannalla ja arvioinnilla on tuettu rahapelijärjestelmän toimeenpanoa rahapelihaittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä (pelituotteet, saatavuus, kulutus, politiikka-, sääntely- ja vastuullisuustoimien vaikutukset). (1.1.)
- Toiminnalla on tuettu kestävästä rahapelijärjestelmän toimeenpanoa kansainvälistyvässä toimintaympäristössä (järjestelmät, pelaaminen, markkinat, vastuullisuus). (1.2.)

Rahapelijärjestelmää ja sen toimeenpanon arviointia ja tukea käsittelevässä lohkossa tutkitaan, seurataan ja ennakoitaan rahapelipolitiikan ajankohtaisia kysymyksiä, kehitystä, rahapelipoliittista toimintaympäristöä ja näihin kytkeytyviä ilmiöitä huomioiden myös niiden kansainvälinen ulottuvuus. Hankkeet tukevat osaltaan suomalaisen yksinoikeusjärjestelmään pohjaavan rahapelijärjestelmän toimeenpanoa tuottaen tietoa järjestelmän kyvyistä ja mahdollisuuksista vahvistaa rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä.

Vuonna 2021 käynnistyi STM:n johdolla rahapelipoliittisen ohjelman valmistelu. Ohjelma luo suuntaviivat haittoja ehkäisevän ja vähentävän rahapelipolitiikan toteuttamiselle vuoteen 2030. Ohjelma keskittyy ehkäisevään työhön, haittoja ehkäisevään rahapelitoimintaan ja ohjaukseen sekä palveluiden varmistamiseen.

Ohjelman valmisteluun nimettiin virkamiestyöryhmä. Asiantuntijasihteeri nimettiin THL:stä. Vuonna 2021 kultiin laajasti sidosryhmiä ja asiantuntijoita ja valmisteltiin ohjelman sisältöjä ja tavoitteita.

Vuonna 2021 julkaistiin tuloksia esimerkiksi ikärajamuutosten vaikutuksista, näkemyksistä rahapeliutuotolla tehtävän työn roolista ja tuotosta eri järjestelmissä, monopolijärjestelmästä osana kansainvälisiä markkinoita sekä koronan vaikutuksesta pelaamiseen ja palveluihin.

A. Kansallinen ja kansainvälinen kehys, nostoja tutkimustuloksista

Rahapelaamisen ikärajamuutoksen vaikutuksia nuorten rahapelaamisen eri sosioekonomisissa ryhmissä käsittelevässä tutkimushankkeessa julkaistiin ensimmäinen artikkeli, jonka mukaan kaiken kaikkiaan **nuorten rahapelaaminen väheni ikärajoituksen myötä, mutta erot sosioekonomisten ryhmien välillä kasvoivat kasvattaen myös eriarvoisuutta nuorten välillä** (Latvala ym., 2021).

Rahapelijärjestelmän toimeenpanoa ja rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä ja niiden julkisuuskuva sekä hyvinvointiyhteiskuntaa niiden kontekstina käsittelevässä hankekokonaisuudessa julkaistiin artikkeli (Kankainen ym., 2021), jonka tulokset osoittavat, että kolmannen sektorin rooli hyvinvoinnin tuottajana nähdään julkista sektoria tukevana; **rahapeleihin pohjaavan valtionavustussysteemin katsotaan tukevan ihmisiä, joita julkisen sektorin lakisääteinen palvelutuotanto ei tavoita**. Samalla rahapeleihin pohjaava valtionavustussysteemiä oikeutetaan nationalistilla ja taloudellisilla perusteilla; **rahapeliuottojen nähdään hyödyttävän koko suomalaista kansakuntaa**.

Tampereen kasinon perustamiseen liittyen on tutkittu ja julkaistu artikkeli tamperelaisten mielipiteistä ja odotuksista tulevasta kasinosta (Jääskeläinen ym., 2021). Historiallisen teollisuuskaupunkialueen asukkaina osallistujat suhtautuivat kriittisesti kaupungin tavoitteisiin brändätä uusi Kansi-Areena tapahtumapaikka suurempana elämystalouden kokonaisuutena. Kaupunkikuvan ja kaupunki-identiteetin käsitteitä hyödyntäen tämä tutkimus pystyy osoittamaan, että **kulttuurimaantieteellisestä näkökulmasta uusilla fyysisillä pelipaikoilla voi vaikuttaa haitallisesti kaupungin luonteeseen ja on asukkaille huolestuttavampi kuin mahdolliset rahapeliongelmat**.

Monopolijärjestelmän toimintaedellytyksiä osana kansainvälisiä rahapelimarkkinoita on tutkittu useassa julkaisussa:

1. Artikkeli, jossa vertaillaan yksinoikeus- ja lisenssijärjestelmässä toimivia yhtiöitä yhteiskunnallisten tuottojen näkökulmasta. Tulokset osoittavat, että **yksinoikeusjärjestelmät tuottavat hieman enemmän yhteiskunnalle kuin lisenssijärjestelmät**. Tämä kuitenkin johtuu lähinnä monopoliyhtiöiden monipuolisemmista peliportfolioista sekä pienemmistä myyntipaikkaprovisiokustannuksista.
2. Artikkeli Veikkauksen aikaisemmasta kansainvälistymisestä tai yrityksistä kansainvälistyä. Tulokset osoittavat, että **kotimaiset peliyhtiöt ovat pyrkineet myös aiemmin ulkomaille**. Aikaisemmat Veikkauksen kansainvälistymispyrkimykset ovat kuitenkin pysähtyneet lainsäädännöllisiin ongelmiin. (Marionneau & Järvinen-Tassopoulos, 2021b)
3. Systematic review -artikkeli monopolien ja lisenssijärjestelmien mahdollisuuksista hallita rahapelihaittoja. Tulokset osoittavat, että **monopoli- ja lisenssijärjestelmien välillä on hyvin vähän eroja haittojen tason suhteen. Erot liittyvät ennemminkin järjestelmän käytännön toteuttamiseen ja haittojen ehkäisyyn tasoon**. (Marionneau, Egerer & Nikkinen, 2021)
4. Tiivistelmäartikkeli pohjoismaisten rahapeliyhtiöiden toimintaympäristöistä ja eroista osoittaa, että **rahapeleillä yhteiskunnalle kerättyjen varojen määrä on korkeaa pohjoismaissa, mutta tämä saavutetaan korkealla pelaamisen määrällä**. (Marionneau & Nikkinen, 2021)

Lisäksi tässä kokonaisuudessa julkaistiin kommenttiartikkeli automaattien vähennyksistä ja mahdollisuuksista torjua haittoja. Artikkelissa todetaan, että **automaattien vähentämisen ei tulisi olla yhtiöiden päätettävissä, vaan regulaattorin ohjaamaa toimintaa.** (Järvinen-Tassopoulos ym., 2021)

Väitöskirjahankkeessa julkaistiin vertaileva artikkeli eurooppalaisten rahapeliyhtiöiden tuottavuudesta. Tulokset osoittavat, että **yhteiskunnallisten tuottojen taso riippuu pelituotteista ja regulaatioympäristöstä. Yhtiöt myös vaikuttavat pyrkivän lisäämään tuottavuutta tarjoamalla yhä nopeampia pelituotteita.** (Sulkunen ym., 2022)

Miten rahapeliyhtiöt ylläpitävät rahapelikulttuuria ja puhuttelevat kansalaisia sosiaalisessa mediassa? Hanke vertaa suomalaisten monopoliyhtiöiden (Veikkaus, Paf) markkinointiviestintää Ruotsissa toimiviin rahapelioperaattoreihin. Vuonna 2021 julkaistiin selvitys, jossa tarkastellaan lähemmin yhdeksää ulkomaista rahapeliä. **Kaikkien tarkasteltujen ulkomaisten rahapeliyritysten sivuilla oli tietoa vastuullisesta pelaamisesta ja ne tarjosivat useita vastuullisen pelaamisen työkaluja,** kuten mahdollisuutta asettaa talletus- ja tappio-rajauksia. Työkalujen käyttö perustui kuitenkin omaehtoiseen rajoittamiseen. **Ulkomaiset rahapeliä puhuttelevan suomalaisia ja puhuttelussa hyödynnetään useita keinoja.** (Männistö, 2021)

Ruotsin materiaalista julkaistun raportin tulokset osoittavat, että vastuullisuusmerkinnät ovat yleistyneet peliyhtiöiden some-postauksissa (Svensson ym., 2021). **Noin puolet peliyhtiöiden some-postauksista ei näy asetusten perusteella alaikäisille.** Suurin osa peliyhtiöiden some-sisällöstä ei käsitellyt itse pelaamista. Sen sijaan **postauksissa kannustettiin osallistumiseen ja sisällön jakamiseen esimerkiksi arvontojen muodossa. Tämä lisää yhtiöiden näkyvyyttä verkostoissa.**

B. Korona

Koronaepidemiaan liittyviä muutoksia rahapelien saatavuudessa ja näihin liittyviä muutoksia koetuissa rahapelihaitoissa ja palveluissa:

1. Artikkelit pitkittyneen koronapandemian vaikutuksista ja pelaajien kokemuksista automaattien uudelleen avaamisesta. Tulokset osoittavat, että automaattien avautumisella on ollut kolmijakoisia seurauksia: **Osa pelaajista on palannut pelaamaan automaatteja entisellä tavalla niiden avauduttua. Osa on lopettanut pelaamisen kokonaan. Osa on siirtynyt koronan pitkittyessä nettipelien pariin, eikä ole palannut pelaamaan enää kivijalka-automaatteja.** (Marionneau & Järvinen-Tassopoulos, 2022)
2. Suomen- ja englanninkielinen artikkeli pelaajien kokemuksista ensimmäisenä koronakeväänä sekä näkemyksistä automaattien sulkemiseen. **Ensimmäisenä koronakeväänä pelaajat kuvasivat pelihaittojen ja kokonaiskulutuksen vähentyneen.** Automaattien sulkeminen koettiin positiivisesti ja suuri osa toivoi, ettei automaatteja avattaisi enää uudelleen. (Marionneau ym., 2022)
3. Artikkelit rahapelaajien ja läheisten tukipalveluiden sulkujen tai verkkoon siirtymisten vaikutuksista koronan aikana. Etenkin automaattien sulut koronan aikana vähensivät peliongelmia ja palvelutarpeita. **Tukipalveluiden siirtyminen verkkoon koettiin pääasiassa positiivisesti,** ja verkkoperusteisia palveluita kaivattiin myös jatkossa matalan kynnyksen vaihtoehtona. (Marionneau & Järvinen-Tassopoulos, 2021a)

Näiden lisäksi osallistuttiin rahapelaamisen osalta Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen -raportin tuottamiseen (Kestilä ym., 2021).

Ehkäisevä työ – riskiryhmät ja riskipelaaminen (painopiste 3)

Tulostavoitteet, painopiste 3

- Peli- ja pelaajadataa hyödynnetään tehokkaasti. (3.1.)
(Tätä käsitelty ensimmäisessä kappaleessa Rahapelaaminen ja rahapelihaitat)
- Riskipelaamisen rajat on määritetty ja ne tunnetaan. (3.2.)
- Puheeksi otto ja varhainen tunnistaminen toteutuu palveluissa. (3.3.)
- On otettu käyttöön arvioituja ja vaikuttavia menetelmiä. (3.4.)
- Rahapelihaittojen ehkäisy on vahvistunut paikallisessa ehkäisevässä päihdetyössä (3.5.)

Rahapelihaittojen ehkäisyn kehittämisen tavoitteena on tukea erityisesti kuntien lakisääteistä rahapelihaittojen ehkäisyn tehtävää koordinoimalla eri toimijoiden välistä yhteistyötä, kehittämällä osaamista sekä tuottamalla ja välittämällä tietoa sekä rahapelihaitoista ja niihin liittyvistä ilmiöistä että toimivista ehkäisyn menetelmistä.

Osaamisen vahvistamiseksi tuotettiin erityisesti audiovisuaalisia koulutustuotteita sekä jatkettiin puheeksioton, tunnistamisen ja lyhytneuvonnan koulutuksia sekä menetelmäkoulutuksia (hoito) sosiaali- ja terveyspalveluihin. Ulkopuolisten kustantajien kanssa valmistui kaksi mittavaa tietokirjaa. Viestinnän keinoin lisättiin tietoisuutta rahapelihaitoista.

Lain mukaisen alueiden/kuntien rahapelihaittojen ehkäisyn valtakunnallinen tuki ja kehittäminen

Vuonna 2021 edistettiin ja vahvistettiin rahapelihaittojen ehkäisyä valtakunnallisissa ehkäisevän päihdetyön kunta- ja aluetoimijoiden verkostoissa sekä valtakunnallisessa Pakka-kehittäjäverkostossa (tiedon välittäminen, tiedon vaihdon fasilitointi kuntien ja alueiden avaintoimijoiden kesken). Päivitettiin Pakka-ostokoeohjeistukset rahapelaamisen osalta ja sisällytettiin rahapelaaminen osaksi uutta Pakka-toimintamalliin käyntiin ja eläväksi -verkkokoulua, joka antaa perusymmärryksen Pakka-toimintamallista ja tarjoaa Pakka-toiminnan tueksi itseopiskelumateriaalia, paikallisia esimerkkejä sekä käytännön työvälineitä. Kurssi on suunnattu Pakka-toimintaa käynnistäville ja toteuttaville koordinaattoreille kunnissa ja hyvinvointialueilla, sekä muille Pakka-toiminnasta kiinnostuneille.

THL:n asiantuntemusta on hyödynnetty myös muiden laitosten työssä. Työterveyslaitosta konsultoitettiin Päihdeohjelmatyökalun laadinnassa rahapelaamisen osalta ja tuettiin rahapelihaittojen ehkäisyn sisällyttämistä osaksi uutta työkalua, joka julkaistiin syksyllä 2021. Digi- ja väestötietoviraston päihteitä ja riippuvuutta käsittelevän Suomi.fi-verkkopalvelun Ongelmana alkoholi, päihteet tai rahapelaaminen -verkko-oppaan kehittämistyössä oltiin mukana rahapelihaittojen osalta. Palvelupolku julkaistiin syksyllä 2021.

Rahapelihaittojen ehkäisy ja vähentäminen sisällytettiin uuteen päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden, rahapelaamisen sekä lääkkeiden väärinkäytön puheeksiotto-oppaaseen ikääntyneiden parissa toimiville sote-alan ammattilaisille ”Puheeksiotto on ajan antamista ikääntyneelle: Miten puhua ikääntyneen kanssa päihteiden käytöstä, tupakka- tai nikotiinituotteista ja rahapelaamisesta”. Oppaan käsikirjoitusta tehtiin vuoden 2021 aikana.

Problem Gambling Severity Index (PGSI) ja Brief Biosocial Gambling Screen (BBGS) -työkalujen käännösten suomenkieliset versiot tarkistettuun ja tuotettiin ruotsinkieliset käännökset. Käännökset julkaistiin verkkosivuilla ja tiedotettiin niistä alan verkostoille (mm. Puhutaan rahapelaamisesta -verkosto).

Kansalaisviestintä rahapelaamisen riskeistä

Viestintäkampanjoinnin tavoitteena on kasvattaa tietoisuutta rahapelaamisen riskeistä ja purkaa rahapeli-ongelmiin liittyvää stigmaa ja häpeää. Kampanjat toteutettiin yhteistyössä Puhutaan rahapelaamisesta -verkoston kanssa.

Vuodenvaihteessa 2020–2021 kampanjan suuntautui 18–34 -vuotiaille riskitasolla tai sitä enemmän pelaaville miehille sekä heidän läheisilleen. Kampanja näkyi somessa: Facebookin ja Instagramin kautta tavoitettiin kohderyhmästä 77 % eli lähes puoli miljoonaa suomalaista nuorta miestä. Youtube-kampanjalla tavoitettiin 486 000 uniikkia päätelaitetta, joista 330 000 katsojaa katsoi videon loppuun. Toteutettiin toinen kampanja samalle kohderyhmälle somessa mainontana ja somevaikuttajayhteistyössä kaksi youtube-videota sekä instagram-sisältöjä. Somevaikuttajayhteistyössä tuotetut youtube-videot tavoittivat noin 280 000 katsojaa, joista valtaosa kampanjan kohderyhmää. Somevaikuttajayhteistyön kautta saavutettiin Instagramissa noin 67 000 uniikkia näyttökertaa.

Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen

Vuonna 2021 perustettiin Osaamisen kehittämisen verkosto (OK-verkosto) rahapelihaittakoulutuksia järjestävien tahojen työn koordinoimiseksi ja yhteistyön parantamiseksi. Verkosto kokoontui vuoden aikana 6 kertaa. Osallistujia oli THL:n lisäksi Aluetuesta, Ehyt ry:stä, Pelituesta, Peluurista ja A-Klinikkasätiöstä.

THL on tuottanut runsaasti audiovisuaalista koulutusmateriaalia eri kurssikokonaisuuksiin ja oppilaitosten käyttöön. Yhteensä valmistui 10 asiantuntijan nauhoittamaa luentovideota, 2 asiakastilannevideota, Motivoiva haastattelu ja Virheelliset uskomukset, 2 podcastia (Läheiset yhteistyössä Sosped-säätiön kanssa ja Rahapelihaittojen ehkäisy yhteistyössä EHYT ry:n kanssa). Lisäksi loppuvuodesta 2021 kuvattiin Rahapelaaminen puheeksi -videot yhteistyössä EHYT ry:n kanssa. THL:n Osaamisen kehittäminen -verkkosivut uusittiin.

THL:n koulutuspaketeista valmistui oppilaitoksille suunnattu Rahapeliongelman kohtaaminen (5 op). Kurssi pilotointiin Espoon Omniassa ja siellä kurssin suoritti 22 henkilöä. Syksyllä 2021 kurssin otti käyttöön Xamk avoimen ammattikorkean tarjonnassa. Siellä kurssin suoritti 15 henkilöä. Lisäksi valmistui sote-ammattilaisten täydennyskoulutukseen suunnattu Rahapeliongelman kohtaamisen perusteet (2 op) ja kurssin järjestämisvastuu kilpailutettiin vuonna 2021. Jamk vastaa kurssin järjestämisestä siten, että ensimmäinen kurssi oli loppuvuodesta 2021. Kurssin suoritti 19 henkilöä. Jatkossa kurssi järjestetään kaksi kertaa vuodessa (kevään ja syksyisin).

Rahapelaaminen puheeksi -koulutus (3 h) ja Rahapeli riippuvuus hallintaan -menetelmäkoulutus (1,5 päivää) pilotoitiin THL:n toimesta etäkoulutuksena. Kesästä 2021 alkaen niiden järjestämisestä on vastannut aluetukitoiminta, josta lisää seuraavassa pääkappaleessa. THL:n tuottaman Rahapelaaminen puheeksi -koulutuksen suoritti 85 henkilöä vuonna 2021. Menetelmäkoulutuksen suoritti 25 henkilöä. Heidän lisäksi syksyllä aloitti uusi ryhmä, mutta opiskelijat valmistuvat vasta vuoden 2022 puolella. Menetelmäkouluttajien verkostotapaaminen oli elokuussa 2021 ja heille on avattu oma materiaalipankki. Sekä puheeksioton että menetelmäkoulutuksen koulutusmateriaalia on uudistettu vuonna 2021.

Edelläkuvatun lisäksi osaamisen tueksi on julkaistu blogeja sekä pidetty esityksiä useissa alan tilaisuuksissa.

Tietokirjat peliriippuvuudesta ja riippuvuuden vaikutuksista läheisiin

Vuonna 2021 julkaistiin kaksi tietokirjaa, joissa kummassakin oli keskeisessä roolissa 52-toimijoita:

Alho H, Aalto M, Castrén S & Pajula M. (toim.) Peliriippuvuus (Duodecim 2021)

Peliriippuvuus-teoksessa käsitellään sekä rahapelaamista että digipelaamista. Teos tukee ongelmallisen pelaamisen varhaista tunnistamista ja hoitoa sekä auttaa hahmottamaan pelaamiseen liittyvien haittojen ehkäisykeinoja. Kirjassa tarkastellaan pelaamisen yleisyyttä ja yhteiskunnallista merkitystä sekä sukupuolten ja ikäryhmien välisiä eroja. Pelaamiseen liittyvien haittojen näkökulmasta käsitellään muun muassa pelien saatavuutta, koukuttavuutta ja vuorovaikutuksellisuutta sekä pelillistämistä.

Peliriippuvuus on terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattilaisille sekä alojen opettajille ja opiskelijoille suunnattu oppi- ja käsikirja. Duodecimin Peliriippuvuus-kirjan kirjoittamiseen on osallistunut asiantuntijoita useista organisaatioista, suuri osa heistä 52-kokonaisuuteen kuuluvia. Kirja julkaistiin myös verkkoversiona.

Järvinen-Tassopoulos J & Pirskanen H. (toim.) Riippuvuus perheessä (Gaudeamus 2021)

Teos avaa riippuvuuden, ml rahapeliriippuvuuden, vaikutuksia läheisiin. Kirjassa on uutta tietoa sukupolvien välisistä kytköksistä, kuten vanhemmista, jotka ovat huolissaan rahapeliongelmaasta kärsivästä aikuisesta lapsestaan, tai aikuisista lapsista, joille on paljastunut ikääntyneen vanhemman riippuvuus. Teoksessa tarkastellaan myös lasten asemaa rahapeli- tai päihdeongelman varjossa ja riippuvuudesta kärsiville ja heidän läheisilleen suunnattuja palveluja sekä pohditaan perheenjäsenten resilienssiä ja selviytymistä.

Riippuvuus perheessä soveltuu alan opiskelijoiden ja tutkijoiden lisäksi ammattilaisille ja kokemusasiantuntijoille, jotka työskentelevät päihteiden käyttäjien ja rahapelaajien sekä näiden läheisten parissa. Myös tämän teoksen toimittamiseen ja kirjoittamiseen on keskeisesti osallistunut 52-toimijoita.

Tuen ja hoidon saatavuus ja laatu (painopiste 4)

Tulostavoitteet, painopiste 4

- Tarve on arvioitu, määrämuotoinen kirjaaminen käynnistynyt (4.1.)
- Laatu, saatavuutta ja saavutettavuutta on arvioitu ja ryhdytty tarpeenmukaisiin toimiin (4.2.)
- Palvelut integroituvat sote-rakenteisiin (4.3.)
- Valtakunnallista kehittämistyötä tukeva Peliklinikkatoiminta on vahvistunut ja vakiintunut (4.4.)
- Hoitopalvelujen kehittämistyötä on tuettu tuloksekkaasti (4.5.)

Hoidon ja palvelujärjestelmän kehittämiseksi tuotetaan tutkimustietoa palvelujärjestelmän toimivuudesta, rahapeliriippuvuuteen liittyvistä käsityksistä sekä tuen ja hoidon vaikuttavuudesta. Hoidon ja tuen saatavuutta ja laatua parannetaan vahvistamalla alueellista kehittämisen tukea, kehittämällä rakenteista kirjaamista ja henkilöstön hoitoon liittyvää osaamista sekä käynnistämällä Käypä hoito -suosituksen valmistelu ja taloudellista toipumista edistävän toiminnan kehittäminen.

Vuonna 2021 määrämuotoista kirjaamista edistettiin esimerkiksi osallistumalla THL:n toimenpidekoodien uudistamistyöhön. Kuntakyselyn tulokset rahapeliongelman hoidon saatavuudesta julkaistiin ja kerättiin haastatteluaineisto rahapeliongelmaa kokeneilta pelaajilta heidän palvelujen käytöstään. Tuki- ja hoitopalveluihin kohdistuva aluetukitoiminta käynnistyi. Peliklinikka edisti rahapeliongelman varhaista tunnistamista

yhdyskuntapalvelussa yhdyskuntaseuraamusvirastojen kanssa toteutettuun pilottiin perustuen. Peliklinikalla tutkittiin Peli poikki -ohjelman vaikuttavuutta. Rahapeliiriippuvuuden hoito nenäsumutteella -tutkimus saatiin päätökseen.

Kirjaamisen edistäminen palvelurakenteissa

Sosiaalihuollon tiedonhallinnan asiantuntijaverkostossa on 2021 työskennelty sen edistämiseksi, että esimerkiksi päihdehuollon palvelutarpeen arvioon kirjataan rakenteisesti myös asiakkaan mahdollinen rahapeliiriippuvuus. THL kerää vuodesta 2023 alkaen sosiaalihuollon keskeiset asiakas- ja palvelutiedot uuteen Sosiaalihuollon seurantarekisteriin, Sosdataan. Sosiaalihuollon rekisteriuudistusta valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön Toivo-ohjelman Valtava-hankkeessa, jossa uudistetaan kansallista sote-tietotuotantoa. Sosdata-rekisteriin kertyy tietoa vaihteittain, ja päihdepalvelujen osalta tietoja alkaa kertyä viimeistään vuonna 2026.

THL – Toimenpideluokitusta käytetään yksilöimään terveydenhuollon ammattihenkilöiden tekemät toimenpiteet. Syksyllä 2021 uudistettiin psykiatrian, mielenterveyden ja riippuvuuksien toimenpidekoodien kokonaisuutta.

Tämän työskentelyn yhteydessä edistettiin rahapeliiriippuvuuden hoidon toimenpidekoodin lisäämistä terveydenhuollon toimenpideluokitukseen. Toimenpidekoodi lisätään luokitukseen kun rahapeliiriippuvuuden Käypä hoito -suositus valmistuu.

Hoidon saatavuuden arviointi ja palvelujen kehittämistarpeiden tunnistaminen

Julkaistiin tulokset kyselystä, joka lähetettiin keväällä 2020 kuntien rahapeliiongelman hoidosta vastaaville henkilöille. Kysely kartoitti rahapeliiongelman hoidon tilannetta kunnissa. **Valtaosa kyselyyn vastanneista kunnista tarjoaa hoitoa rahapeliiongelmaan.** Palveluiden näkyvyys arvioidaan kuitenkin heikoksi, ja osaamisen kehittämiseen kaivataan laajasti tukea. (Heiskanen ym., 2021)

Yhteiskuntapolitiikka-lehden kommenttiartikkelissa (Heiskanen, 2021) kiinnitettiin huomiota siihen, että **palveluverkon hajanaisuus ja puutteellinen rekisteritieto rahapeliiongelman kohtaamisesta palveluissa eivät vielä mahdollista kattavaa, valtakunnallista rekisteripohjaista tutkimusta palveluista rahapeliiongelmaan.** Palvelujen kehittämisen kannalta tarvitaan tietoa esimerkiksi siitä, miten asiakkaat löytäisivät palvelut oikeaan aikaan ja millainen palvelujärjestelmä heitä parhaiten auttaa. Tarvitaan myös ymmärrystä siitä, millä periaatteilla palveluita suunnitellaan ja toteutetaan, ja mihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin palvelujen kehitys kytkeytyy.

Rahapeliiongelmiin liittyvien palvelujen ja osaamisen kehittämisen alueellisen tuen vahvistaminen

Vuonna 2021 käynnistyi THL:n koordinoima aluetukitoiminta rahapeliiongelman hoidon laadun ja saatavuuden parantamiseksi ja kehittämiseksi vuosiksi 2021–2023. Etelä-Suomen osalta toimintaa toteuttaa Socca, Väli- Suomessa Sovatek-säätiö ja PohjoisSuomessa Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, kussakin yksi aluekoordinaattori.

Aluetukitoiminnassa muun muassa järjestettiin THL:n tuottamia Rahapelaaminen hallintaan -menetelmäkoulutuksia sekä THL:n Rahapelaamisen puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytinterventio -koulutuksia. THL:n Rahapelaaminen hallintaan -menetelmäkoulutukseen tuotettiin video, jossa toipuja tuo esille omia kokemuksiaan/näkökulmiaan koulutuksen kohteena olevasta KBT-menetelmästä ja THL:n Rahapelaaminen puheeksi

-koulutukseen tuotettiin video, jossa kokemusasiantuntija tuo esille näkökulmiaan puheeksioton tärkeydestä. Näiden lisäksi suunniteltiin toimintamalli, jolla tuetaan THL:n Rahapelaaminen hallintaan - menetelmän käyttöönottoa, koulutuksen käyneille tarjotaan tapaamisia/tukea/konsultaatiota toimintamallin käyttöönottoon.

Verkostotyötä on tehty liittymällä Pohjois-Suomessa aluehallintoviraston “MiePäVäki”-työryhmään ja Pohjois- Suomen sosiaalialan osaamiskeskus POSKEN taloudellisen hyvinvoinnin verkostoon. Keski-Suomessa verkostotyötä on tehty suoraan kuntien kanssa ja osallistuttu Keski-Suomen hyvinvointialueen päihdeasiakkaan palveluketjun suunnitteluun. Muiden hyvinvointialueiden kanssa yhteistyötä on aloitettu ja esimerkiksi on konsultoitu Pohjois-Pohjanmaan tulevan hyvinvointialueen toimijoita rahapeliongelman hoitopolun suunnittelemisessa. Päijät-Hämeessä käynnistettiin pilotti, jossa rahapeliongelman hoidollista työtä tekevä työntekijä ja talous- ja velkaneuvonnan työntekijä hyvinvointikuntayhtymästä tapaavat yhdessä asiakkaita. Pilotissa tuotetaan toimintamalli ja toimintaa arvioidaan tutkimuksellisesti.

Rahapeliongelmiin liittyvien palvelujen ja osaamisen kehittämisen alueellisen tuen vaikuttavuuden oma-arviointityö aloitettiin ja suunniteltiin tapoja arvioida ja tuoda näkyviin alueilla tehtävää palvelujen ja osaamisen kehittämisen tukea.

Lääkehoitotutkimus päätökseen, tietopohjaa koottu läheisten tukeen ja hoitoon

Kaksoissokkoutettu plasebo-kontrolloitu tutkimus, jossa selvitettiin Naloksoni -nenäsumutteena tarvittaessa otettavan naloksoni-nenäsumutteen vaikutusta rahapeli riippuvuuden hoidossa. Tutkimukseen osallistujat jaettiin kahteen ryhmään, jossa yksi ryhmä sai plaseboa ja toinen ryhmä naloksonia. Tutkimus kesti 12 viikkoa, kaikki osallistujat saivat tutkimusvalmisteen (plasebo tai naloksoni) lisäksi psykososiaalista tukea. Rahapelaamisen himo väheni molemmissa ryhmissä 12 viikon tutkimusjakson aikana. Tämän lisäksi osallistujien pelaamisen vakavuus laski, elämänlaatu nousi, alkoholin käyttö väheni, masennusoireet vähenivät ja internetin käyttö väheni molemmissa ryhmissä, ryhmien välillä ei havaittu eroja. Nenän kautta otettava naloksoni-suihke todettiin turvalliseksi, vakavia haittavaikutuksia ei havaittu. (Alho ym., 2022)

Tehtiin systemaattisen kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoitus oli selvittää rahapelaajan läheisille tarkoitettujen interventioden hyötyjä ja kuvailla interventioden sisällöt, viitekehystenä käytettiin The Stress-Strain-Coping-Support model (SSCS) -mallia. 19/786 interventiota käytiin tarkemmin läpi. 9 interventiota kuvattiin tarkemmin, joista 3 oli tarkoitettu pelkästään läheisille, 4 pareille (pariterapia) ja 2 matalan kynnyksen netti-interventiota. Määrällisen analyysin tulos (7 interventiotutkimusta) osoitti että interventioden välillä ei ollut eroja mm. masennuksen tai ahdistuneisuuden mittareilla mitattuna. Pääteemat jotka tunnistettiin interventioissa olivat: psykoedukaatio (tiedon antaminen ja ymmärryksen lisääminen rahapelaamisesta), selvitysmiskeinojen vahvistaminen, vuorovaikutuksen vahvistaminen ja kuormittumisen vähentäminen. Mikään interventio ei noussut toista paremmaksi. Tarve räätälöidystä interventiosta läheisille ja tulevaisuuden tutkimuksien toteutuksesta sekä käytettävistä mittareista keskusteltu.

Peliklinikka – tutkimuksen ja käytännön yhteistyö

Peliklinikka on rahapeliongelmiin erikoistunut palvelukokonaisuus, josta saa apua myös myös muusta digipelaamisesta ja netin liikakäytöstä aiheutuviin haittoihin. Peliklinikka on pääkaupunkiseudun kuntien, järjestöjen ja valtion yhteishanke. Osa Peliklinikan kehittämistyöstä sekä tutkimus rahoitetaan Pääkaupungin sosiaalialan osaamiskeskusten ja THL:n välisellä sopimusrahoituksella. THL on tiiviisti mukana yhteistyössä. Nostaja Peliklinikalla tai sieltä käsin tehdystä työstä 2021:

Peliklinikalla tehtiin selvitys koronapandemian vaikutuksista Peliklinikan palveluiden asiakkaisiin ja klinikan palveluihin. Lisäksi Peliklinikan (Soccan) työntekijä keräsi rahapeliongelman kokeneiden kokemusasiiantuntijoiden haastatteluaineiston tutkimukseen ”Sosiaali- ja terveystaloudelliset rahapeliongelmat toipumisen edistäjänä”. Peliklinikalta osallistuttiin myös tutkimuksen suunnitteluun.

Vahvistettiin Peliklinikan tutkimuksen ja asiakastyön välistä vuoropuhelua sekä Peliklinikan työntekijöiden hoitotyön näkökulmasta: mitä ”hiljaisia signaaleja” tai trendejä hoitotyössä on havaittu, ja miten nämä voisivat ohjeistaa tilastoanalyysien fokusta? että tutkijan näkökulmasta: mitä uudet löydökset tilastoanalyysistä kertovat työntekijöille; miten näitä löydöksiä voitaisiin hyödyntää hoidon kehittämisessä.

Tehtiin Suomen ja Ruotsin Peli poikki / Sustainable Interaction -ohjelmien tulosten ja toimivuuden vertailua, keskustelun aktivoiminen tutkijoiden välillä.

Julkaistiin tutkimusartikkeli – **Peli poikki -ohjelma toimii hyvin rahapeliongelmiin vähentämisessä** (NODS-pisteet keskimäärin alussa 5.85 (SE = 0.01), hoidon jälkeen 1.73 (SE = 0.06) ja 12 kuukauden päästä 2.09 (SE = 0.15). Hoidon vaikuttavuutta alentavat kuitenkin merkittävästi itseraportoitu masentuneisuus ja se, että taloudellinen tilanne ei ole hallinnassa. (Palomäki ym., 2022)

Peliklinikalla toimivan Tiltin Perheklubi -toiminnasta julkaistiin artikkeli (Heiskanen & Karmakka-Asare, 2021). Rahapeliongelma toipuminen koskettaa koko perhettä, ja perheen toipuminen rahapeliongelma tarkoittaa eri vuorovaikutussuhteissa tapahtuvaa toipumista sekä jokaisen perheeseen kuuluvan toipumista myös erikseen. Ihmiset määrittelevät perheen eri tavoin. Kulmakivenä perheen toipumisessa on tiedon ja ymmärryksen välinen suhde: **tieto rahapeliongelma on edellytys koko perheen toipumiselle, mutta kestävää siitä tekee perheenjäsenten ymmärryksen lisääntyminen muiden kokemuksista ja tunteista.**

Osa Peliklinikan työstä liittyy sekä monitoimijaisen työyhteisön hyvinvointiin että työn käytäntöjen ja toimivuuden varmistamiseen. Toteutettiin Peliklinikan työhyvinvointi-/valmennuspäivä (tavoitteet: Korona-viruksen aiheuttamien muutosten vaikutukset työyhteisön toimintaan ja hyvinvointiin: etä-/lähityöskentely sekä hyvinvoinnin ja toimivuuden vahvistaminen työyhteisössä). Koordinoitiin Peliklinikan avohoitoon liittyviä sopimusasioita sekä uusia toimitiloja (kartoitus, vuokrasopimusten neuvottelu, remontin toteutus).

Rahapeliongelman ehkäisy ja hoito osaksi yhdyskuntapalvelua

Peliklinikan ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen yhteistyö, jossa vahvistetaan rahapelaamisen puheeksiottoa, tunnistamista ja hoidon saatavuutta rikosseuraamusjärjestelmissä, jatkuu. Tavoitteena on vakiinnuttaa rahapeliongelman hoito osaksi yhdyskuntapalvelua Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistoissa sekä luoda valtakunnallinen toimintamalli. Lisäksi tavoitteena on, että rahapeliongelman tunnistaminen, puheeksiotto ja lyhytneuvonta sisällytetään tulevaan yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja vankiloiden yhteiseen tietojärjestelmään.

Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistojen kanssa järjestettiin kaksi työkokousta keväällä ja yksi työkokous syksyllä 2021. Työkokouksissa käsiteltiin pilotoidun toimintamallin toteutumista, siihen liittyviä ajankohtaisia asioita sekä RISERaPeli-hanketta (Stea-rahoitus), jossa Peliklinikan ja Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistojen pilotissa (2019–2021) tuotettu toimintamalli muuttuu valtakunnalliseksi.

RISERaPeli-hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Peliklinikka, Peluuri, Sosped-säätiö, Rikosseuraamuslaitos sekä THL.

Alkoholitutkimussäätiön tutkimusapurahat 2021

Alkoholitutkimussäätiön 30.9.2021 päättyneellä jaksolla rahapelihaittojen tutkimukseen kohdistuvia hakemuksia jätettiin 8 kappaletta (2020:13) ja haettujen apurahojen loppusumma oli 416 125,00 euroa (2020: 410 733,00 euroa).

Rahapelihaittojen tutkimukseen päätettiin jakaa 216 168,00 euroa (2020: 172 616,00 euroa) ja jakoprosentti oli 49 % (2020: 42 %).

Myönnetyt apurahat kohdistuivat seuraaviin tutkimushankkeisiin: Heli Hagfors/ Rahapelaamisen motiivien yhteys rahapeliongelmiin kehityskulkuun ja pelaamiseen osallistumiseen, Paula Jääskeläinen/ Normalizing gambling in contemporary Finland: Symbolic, sociocultural and local political mechanisms, Virve Marionneau/ Change and stability in gambling harms during COVID-19: An assessment tool approach, Atte Oksanen, Iina Savolainen, Eerik Mantere/ Rahapelit digiajassa: rahapelaamisen murros ja uudet riskit sekä Thomas Babila Sama ja Ilkka Konttinen/ Similarities among addiction industries' social media strategies against state monopolies: The case of the gambling and alcohol industries in Finland and Sweden.

DIGIPELAAMINEN

Päihde- ja riippuvuusstrategian (STM) mukaisesti ”digipelaamiseen liittyvien haittojen ehkäisy ja tutkimus integroidaan osaksi THL:n rahapelihaittojen ehkäisyn kokonaisuutta ja se huomioidaan rahapelipoliittisen ohjelman valmistelussa ja ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa”.

Digipelaamiseen liittyvien haittojen ehkäisy ja tutkimus -hankkeen valmisteleva työ

THL:n Rahapelihaitat -tiimissä digipelihaittojen teemasta on tehty rahapelihaittatyöhön soveltuvaa alustavaa tutkimusta ja kehittämistyötä, mutta nykyinen rahoituspohja, joka on sidottu rahapelihaittojen vähentämiseen (arpajaislain mukainen STM -rahoitus) ei mahdollista toimintaa tätä laajemmin:

Työryhmätyöskentely Loot boxien haitoista: POHA, KAVI, Tampereen yo ja THL. Työryhmä kokoontuu vuoden 2021 aikana 8 kertaa. Työryhmässä kartoitettiin loot boxien haittavaikutuksia kuulemalla sidosryhmiä (juridinen edustaja, peliteollisuuden edustaja, hoitoa tarjoavan tahon edustaja ja omakohtaisen kokemuksen omaava henkilö).

Raportointivuonna julkaistiin tutkimus, jossa tarkasteltiin ESPAD-aineistosta (N=4595), onko ongelmallinen digipelaaminen ja digipelaamiseen käytetty raha riskitekijöitä rahapelaamiselle sekä miten päihteiden käyttö, ystävyysuhteet, vanhempien mukana olo elämässä linkittyvät pelaamiseen (digi ja rahapelaaminen).

Ongelmallinen digipelaaminen yksin ei ollut yhteydessä rahapelaamiseen, mutta rahahan käyttö digipelaamisen yhteydessä kasvattaa riskiä siirtyä pelaamaan rahapelejä. Pojat pelaavat rahapelejä tyttöjä enemmän. **Alkoholin ja päihteiden käyttö nostavat riskiä rahapelaamiselle. Vanhempien mukanaolo (tietoisuus mitä lapset tekevät viikonloppuisin) vähensi rahapelaamisen riskiä, mutta kavereiden kanssa hengailu viikoittain nosti riskiä rahapelaamiselle.** (Castrén ym., 2021)

LIITE 1: Julkaisuluettelo 2021

Arpajaislain 52. § mukaisen toiminnan thl-stm puitesopimuksella tuotetut Julkaisut 2021

Julkaisut on jaoteltu seuraavien pääluokkien mukaan.

- Väitöskirjat, joihin on saatu 52-rahoitusta
- Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit
- Vertaisarvioimattomat tieteelliset kirjoitukset, raportit, kirjat ja kokoomateokset
- Suurelle yleisölle ja ammattiyhteisölle suunnatut julkaisut ja kirjoitukset
- Muut julkaisut

Väitöskirjat

Jani Kinnunen: [Rahat, peli ja rahapelaamisen sosiaaliset palkkiot](#). Tampere: Tampereen yliopisto. (artikkeliväitöskirja)

Joseph Macey: [A Whole New Ball Game: The growing prevalence of video game-related gambling](#). Tampere: Tampereen yliopisto. (artikkeliväitöskirja)

Anu Sirola: [Web of gamble: A social psychological perspective on youth gambling and virtual communities](#). Tampere: Tampereen yliopisto. (artikkeliväitöskirja)

Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit

Alho H, Mäkelä N, Toivonen L, Isotalo J, Ollikainen J & Castrén S. (2021). [Intranasal as needed naloxone in the treatment of gambling disorder: A randomised controlled trial](#). Addictive Behaviors 125, 107127.

Castrén S, Mustonen T, Hylkilä K, Männikkö N, Kääriäinen M & Raitasalo K. (2022). [Risk Factors for Excessive Social Media Use Differ from Those of Gambling and Gaming in Finnish Youth](#). International Journal of Environmental Research and Public Health 19(4), 2406.

Castrén S, Raitasalo K & Järvinen-Tassopoulos J. (2021). [Money used in gaming sites is associated to problem gambling: results of the ESPAD 2019 Finland](#). Journal of Behavioral Addictions 10(4).

Castrén S, Lind K, Hagfors H, & Salonen AH. (2021). [Gambling-related harms for affected others: a Finnish population-based survey](#). International Journal of Environmental Research and Public Health 18(18).

Edgren R, Pörfors P, Raisamo S & Castrén S. (2022). [Treatment for the concerned significant others of gamblers: A systematic review](#). J Behav Addict 11(1).

Grönroos T, Kouvonen A, Kontto J & Salonen AH. (2021). [Socio-Demographic Factors, Gambling Behaviour, and the Level of Gambling Expenditure: A Population-Based Study](#). Journal of Gambling Studies 38, 1093–1109.

Heiskanen M & Karmakka-Asare H. (2021) Perheen toipuminen rahapeliongelmaasta. Kokemuksia Perheklubi-toiminnasta. Teoksessa Järvinen-Tassopoulos, J & Pirskanen, H. (toim.), Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus.

Jouhki H & Oksanen A. (2021). [To Get High or to Get Out? Examining the Link between Addictive Behaviors and Escapism](#). Substance Use & Misuse 57(2), 202–211.

- Järvinen-Tassopoulos J, Marionneau V & Lerkkanen T. (2021). [Rahapelaaminen koronapandemian aikana: Kokemuksia riskeistä ja muutoksista](#). *Tiede & Edistys* 45(4), 386–406.
- Jääskeläinen P, Egerer M & Hellman M. (2021). [Ambiguity and Abjection: Residents' Reactions to a New Urban Casino](#). *Critical Gambling Studies* 2(1), 87–96.
- Kankainen V, Lerkkanen T & Hellman M. (2021). [Mundane constructs of the third and public sectors in the Finnish welfare state: A qualitative analysis of the gambling profit-based public grant system](#). *Nordisk välfärdsforskning – Nordic Welfare Research* 6(3), 180–191.
- Koivula A, Oksanen A, Sirola A, Savolainen I, Kaakinen M, Zych I, Paek HJ. (2021): [Life Satisfaction and Online- Gambling Communities: A Cross-National Study of Gambling Activities Among Young Finnish, American, South Korean and Spanish People](#). *Journal of Gambling Studies* 38, 1195–1214.
- Latvala T, Browne M, Rockloff M & Salonen AH. (2021). [18-item version of the Short Gambling Harm Screen \(SGHS- 18\): Validation of a multi-dimensional tool assessing gambling-related harm among Finnish population](#). *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18(no. 21), 11552.
- Latvala T, Lintonen T, Browne M, Rockloff M & Salonen AH. (2021). [Social disadvantage and gambling severity: a population-based study with register-linkage](#). *European Journal of Public Health* 31(6), 1217–1223.
- Latvala T, Lintonen T, Luopa P & Raisamo S. (2021). [Gambling among Finnish 14–16-year-old adolescents before \(2008–2009\), during \(2010–2011\), and after \(2013–2017\) setting the legal age limit of 18 for gambling and the role of socio-economic status](#). *Journal of Gambling Studies* 38, 1243–1256.
- Li Y, Wang Z, Boileau I, Dreher JC, Gelskov S, Genauck A, Joutsa J, Kaasinen V, Perales JC, Romanczuk-Seiferth N, Ruiz de Lara CM, Siebner HR, van Holst RJ, van Timmeren T, Sescousse G. (2019). [Altered orbitofrontal sulcogyral patterns in gambling disorder: a multicenter study](#). *Translational Psychiatry* 9, 186.
- Lind K, Hellman M, Obstbaum Y & Salonen AH. (2021). [Associations between gambling severity and criminal convictions: implications for the welfare state](#). *Addiction Research & Theory* 29(6), 519–530.
- Lind K, Marionneau V, Järvinen-Tassopoulos J & Salonen AH. (2021). [Socio-Demographics, Gambling Participation, Gambling Settings, and Addictive Behaviors Associated with Gambling Modes: A Population-Based Study](#). *Journal of Gambling Studies* 38, 1111–1126.
- Lind K, Castrén S, Hagfors H & Salonen AH. (2022). [Harm as reported by affected others: A population-based cross-sectional Finnish Gambling 2019 study](#). *Addictive Behaviors* 129, 107263.
- Marionneau V & Järvinen-Tassopoulos J. (2021a). [Treatment and help services for gambling during COVID-19: Experiences of gamblers and their concerned significant others](#). *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* 39(1).
- Marionneau V & Järvinen-Tassopoulos J. (2021b). [Suomi ja Venäjän rahapelimarkkinat](#). *Idäntutkimus* 28(2), 3–19.
- Marionneau V & Järvinen-Tassopoulos J. (2022). [From habit-forming to habit-breaking: Gambler experiences on electronic gambling machine closures during COVID-19](#). *Frontiers in Psychiatry* 12, 788586.
- Marionneau V, Egerer M & Nikkinen J. (2021). [How do state gambling monopolies affect levels of gambling harm?](#) *Current Addiction Reports* 8, 225–234.
- Marionneau V, Järvinen-Tassopoulos J & Lerkkanen T. (2022). [Gambling during the COVID-19 pandemic: experiences of risks and change among Finnish gamblers](#). *Journal of Gambling Issues* 49, 237–249.
- Marionneau V, Mandolesi G, Nikkinen J & Rolando S. (2022). Does the system matter? Surplus directed to society in monopolistic and license-based gambling provision. *Journal of Gambling Issues* 49, 68–89.
- Miller B L, Lowe C C, Kaakinen M, Savolainen I, Sirola A, Stogner J, Ellonen N & Oksanen A. (2021). [Online peers and offline highs: An examination of online peer groups, social media homophily, and substance use](#). *Journal of Psychoactive Drugs* 53(4), 345–354.

- Oksanen A, Miller B L, Savolainen I, Sirola A, Demant J, Kaakinen M & Zych I. (2021). [Social Media and Access to Drugs Online: A Nationwide Study in United States and Spain among Adolescents and Young Adults](#). *European Journal of Psychology Applied to Legal Context* 13(1), 29–36.
- Oksanen A, Sirola A, Savolainen I, Koivula A, Kaakinen M, Vuorinen I, Zych I & Paek H-J. (2021). [Social Ecological Model of Problem Gambling: A Cross-National Survey Study of Young People in the United States, South Korea, Spain, and Finland](#). *International Journal of Environmental Research and Public Health* 18(6), 3220.
- Palomäki J, Laakasuo M, Castrén S, Saastamoinen J, Kainulainen T & Suhonen N. (2021). [Online Betting Intensity is Linked with Extraversion and Conscientiousness](#). *Journal of Personality* 89(5), 1081–1094.
- Palomäki J, Heiskanen M, & Castrén S. (2022). [Online 8-week cognitive therapy for problem gamblers: The moderating effects of depression symptoms and perceived financial control](#). *Journal of Behavioral Addictions* 11(1), 75–87.
- Saastamoinen J, Suhonen N, Kainulainen T & Forrest D. (2020). [Does the Offline Environment Matter in Online Horse Race Betting Engagement?](#) *International Journal of Sport Finance* 15(4) 166–176.
- Savolainen I, Oksanen A, Kaakinen M, Sirola A, Zych I, & Paek H-J. (2021). [The Role of Online Group Norms and Social Identity in Youth Problem Gambling](#). *Computers in Human Behavior* 122, 106828.
- Selin J & Raisamo S. (2021). [Association between public opinion of gambling policies and gambling behavior and demographics: a national survey in Finland](#). *International Gambling Studies* 21(3), 450–459.
- Sirola A, Kaakinen M, Savolainen I, Paek H-J, Zych I, Oksanen A. (2021). [Online Identities and Social Influence in Social Media Gambling Exposure: A Four-Country Study on Young People](#). *Telematics & Informatics* 60, 101582.
- Sulkunen P, Berret S, Marionneau V, Nikkinen J. (Accepted) Where does the gambling surplus come from? An econometric analysis of European companies. *Critical Gambling Studies*.
- Vuorinen I, Oksanen A, Savolainen I, Sirola A, Kaakinen M, Paek HJ & Zych I. (2021). [The Mediating Role of Psychological Distress in Excessive Gambling among Young People: A Four-Country Study](#). *Int. J. Environ. Res. Public Health* 18, 6973.

Muut vertaisarvioimattomat tieteelliset kirjoitukset, raportit, kirjat ja kokoomateokset

- Heiskanen M, Kesänen M & Tenkanen O. (2021). [Rahapeliongelman hoidon saatavuus Suomessa – kuntakyselyn tuloksia](#). THL, Tutkimuksesta tiiviisti 23/2021.
- Heiskanen M. (2021). [Tarvitsemme monipuolista tutkimusta palveluista rahapeliongelmaan](#). Kommentti. *Yhteiskuntapolitiikka* 86(4), 471–476.
- Hellman M, Egerer M, Stoneham J, Forberger S, Männistö V M, Ochterbeck D & Rundle S. (2022). *Addiction and the Brain Knowledge, Beliefs and Ethical Considerations from a Social Perspective*. Palgrave Macmillan.
- Hing N, Russell AMT, Browne M, Rockloff M, Greer N, Rawat V, Stevens M, Dowling N, Merkouris S, King D, Breen H, Salonen AH & Woo L. (2021). [The second national study of interactive gambling in Australia \(2019-20\)](#). Melbourne: Gambling Research Australia.
- Männistö V. (2021). *Rahapeliyhtiöt verkossa: miten kansainväliset rahapelisivustot puhuttelevat suomalaisia*. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja, 187. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Partanen A, Kuussaari K, Viskari I, Kesänen M & Heiskanen M. (2021) Päihdepalvelujen asiakkaat. Teoksessa Kestilä L, Jokela M, Härmä V & Rissanen P. (toim.) [COVID-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen](#). Asiantuntija-arvio, kevät 2021.

Raisamo S (toim.) (2021). [Rahapelihaittojen seurannan indikaattorit. Rahapelihaittojen seuranta ja sen mittareita määritelleen työryhmän loppuraportti](#). Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:2. Helsinki.

Selkee M & Lintonen T. (2021). [Rahapelaamisen yhteiskunnalliset haittakustannukset. Asiantuntijoiden näkemyksiä kustannusten laskemisesta](#). Yhteiskuntapolitiikka 86(1), 83–91.

Warpenius, K. (toim.) (2021). [Alkoholi-, tupakka-, huumausaine- ja rahapelitilanne Suomessa. Päihde- ja riippuvuusstrategian taustaselvitys](#). THL, työpäpöri 4/2021.

Suurelle yleisölle ja ammattiyhteisöille suunnatut julkaisut ja kirjoitukset

Alho H, Aalto M, Castrén S & Pajula M. (toim.) (2021). Peliriippuvuus. Kustannus oy Duodecim.

Järvinen-Tassopoulos J, Marionneau V & Nikkinen J. (2021). [Gambling harms caused by electronic gambling machines should be prevented with state control](#). Nordic Studies on Alcohol and Drugs vol. 38, issue 6.

Järvinen-Tassopoulos J & Pirskanen H. (toim.) (2021). Riippuvuus perheessä. Gaudeamus.

Lind K, Marionneau V, Järvinen-Tassopoulos J & Salonen AH (2021). [Uusi tutkimus: Netissä ja ”kivijalassa” pelataan eri tavoin](#). HY/CEACG blogi 12.10.21.

Marionneau V & Nikkinen J. (2021). [Nordic gambling companies are profitable, but at a cost](#). PopNAD.

Salonen AH, Selin J & Lind K. [Hajasijoitettujen rahapelautomaattien poistaminen - mitä siinä seuraisi?](#) THL blogi 3.3.2021.

Svensson J, Lindeman M & Nilsson, R. (2021). [Bildn av Spel – en innehållsanalys av speloperatörers verksamhet på sociala medier 2017-2020](#). Fokusrapport 12. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Muut julkaisut

[Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2021:17.

Toimijat ja yhteyshenkilöt:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Johtava asiantuntija Saini Mustalampi
saini.mustalampi@thl.fi
thl.fi/pelihaitat

Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja
hallinnan tutkimuskeskus CEACG
Tutkimusjohtaja Matilda Hellman
matilda.hellman@helsinki.fi
blogs.helsinki.fi/hu-ceacg

Alkoholitutkimussäätiö
Tutkimusjohtaja Tomi Lintonen
tomi.lintonen@alkoholitutkimussaatio.fi
alkoholitutkimussaatio.fi

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca,
Peliklinikka
Kehittämispäällikkö Corinne Björkenheim
corinne.bjorkenheim@hus.fi
peliklinikka.fi